

Literatura pro děti a média

Seminář 24. 2. 2021
Předškolní pedagogika

Veronika Laufková

Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání PedF UK

Katedra české literatury PedF UK

veronika.laufkova@pedf.cuni.cz

Média - brainstorming

<https://jamboard.google.com/d/1pJQmqDVtqrgruh6pxcYUMgaGt3r3UDweTDQ6vze7h-s/edit?usp=sharing>

MÉDIA

- Skupina 1: Definice médií
- Skupina 2: Typy médií
- Skupina 3: Funkce médií
- Skupina 4: Pozitiva médií
- Skupina 5: Rizika médií
- Skupina 6: Zda a jak pracovat s médii v MŠ/ZŠ

Média - definice

- Činitele, nástroje, technologii nebo lidé, kteří nám něco **zprostředkovávají** - nejčastěji v kontextu se zprostředkováním informací nebo zábavy.
- (Masmédia - rozhlas, televize, internetové zpravodajství - masmédia)

Typy médií (I)

- *papírová* - kniha, časopis, noviny, ...
- *digitální* - jakákoli média přenášející informace v digitálním formátu (audiální, audiovizuální, fotografický, textový v počítačových sítích atd.)

Typy médií (II)

- „Stará/klasická“: média nevyužívající el. technologii - televize, rozhlas, noviny, kniha, ...
- „Nová“: (*on-line*) média, která pro své fungování potřebují připojení k *internetu*

Typy médií (III)

Marshall McLuhan (Jak rozumět médiím, 1964,
překlad CZ 1991)

- Horká - *vysokodefiniční*, naplněna (faktickými) informacemi. Divák není nucen tolik participovat (např. kniha - zrak, rozhlas - sluch, fotografie).
- Chladná - *nízkodefiniční*, nedostatek faktických informací diváka nutí k participaci např. ve formě "domýšlení souvislosti", více jej vtahuje (např. telefon, komiks, televize - zrak, sluch, hmat)
- Vedle stavu naplněnosti daty nutné diagnosticky konstatovat tzv. stupeň zaplňování či doplňování dat adresátem.

Marshall McLuhan (Jak rozumět médiím)

Definuje média velmi široce: zahrnuje písmo, knihtisk, ale i hmotné technické vynálezy jako kolo, zbraně, dopravní prostředky - tyto vynálezy nejsou jen pasivními prostředky, ale působí na člověka zpětně (nejen obsahem, ale i způsobem svého sdělení).

- Kniha je extenzí naší mysli a paměti, kolo je extenzí našich nohou, dalekohled či mikroskop jsou extenzemi našich očí, telefon či rádio extendují naše uši ...
- **Médium je poselstvím** - „Poselstvím“ každého média nebo technologie je změna měřítka, tempa nebo modelu, které zavádí do lidských záležitostí“ (McLuhan, 1991, s. 20).
- Pochopíme-li, že médium mění vzájemný poměr smyslů podílejících se na našem vnímání světa, pochopíme-li, že každá nová technologie vytváří nové prostředí, budeme schopni tyto proměny využívat ve svůj prospěch.

Témata seminářů

- Adaptace klasických pohádek
- Média v dětské literatuře, kontroverzní témata v LPD
- Intertextovost v dětské literatuře
- Interaktivní knihy, Lapbook, Squashbook
- Reklama, reklama a děti předškolního věku, vybrané mediální činnosti v MŠ (ZŠ/SŠ), časopisy pro děti předškolního věku

Jakou platformu chcete využít pro sdílení materiálů? (Polls)

- Moodle
- Padlet
- Google disk
- Jiné

Moodle

- Literatura pro děti I - MŠ - KS (nenechte se zmást názvem):
- <https://dl1.cuni.cz/course/view.php?id=5552#section-0>
- klíč: Knihovna

Zápočet: varianty

I. Porovnání dvou verzí pohádek

- Porovnání původní verze české či světové lidové pohádky a její adaptované moderní podoby (např. od Walta Disneye)

II. Výroba lapbooku či squashbooku pro děti (příp. s dětmi)

III. 2 „mediální činnosti“ s dětmi - pracujícími s knihou, příběhem, ilustracemi, dětskými časopisy; tvorba plakátu s využitím intertextovosti apod.

Zaslání emailem na Veronika.Laufkova@pedf.cuni.cz do 31. 8. 2021.

Varianta I:

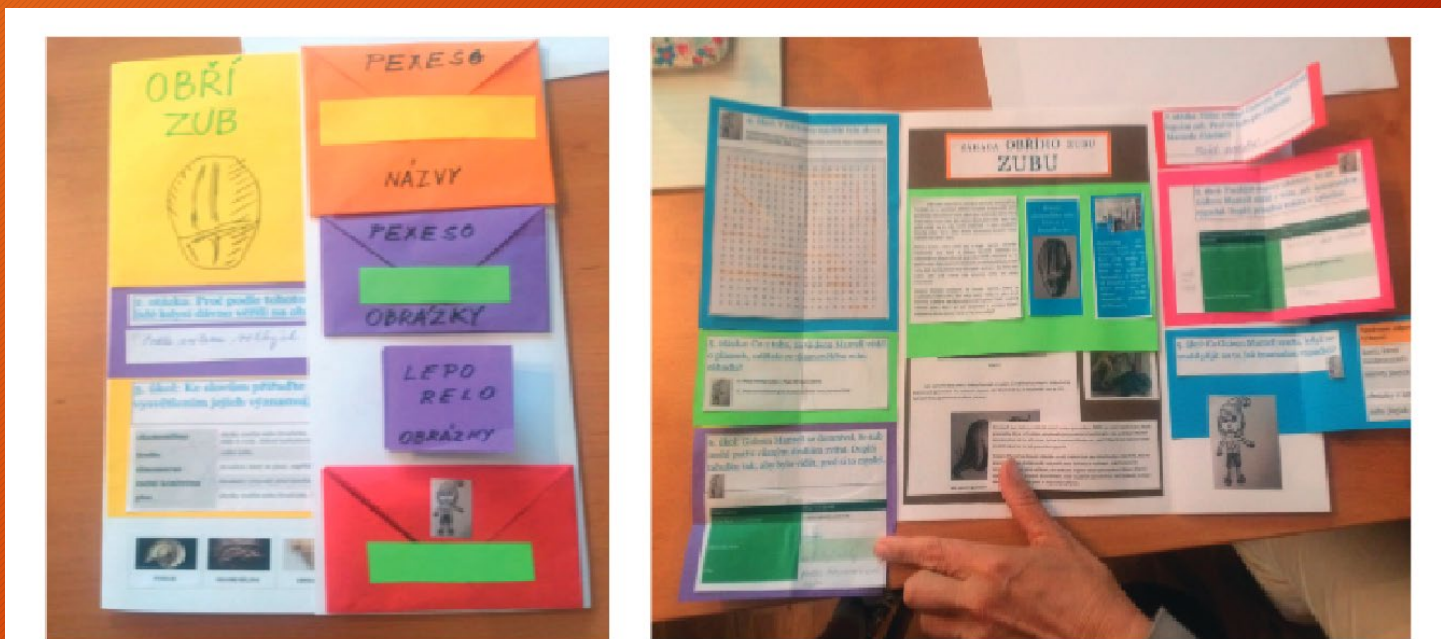
Porovnání dvou verzí pohádek

Příklady pohádek, které je možné porovnávat:

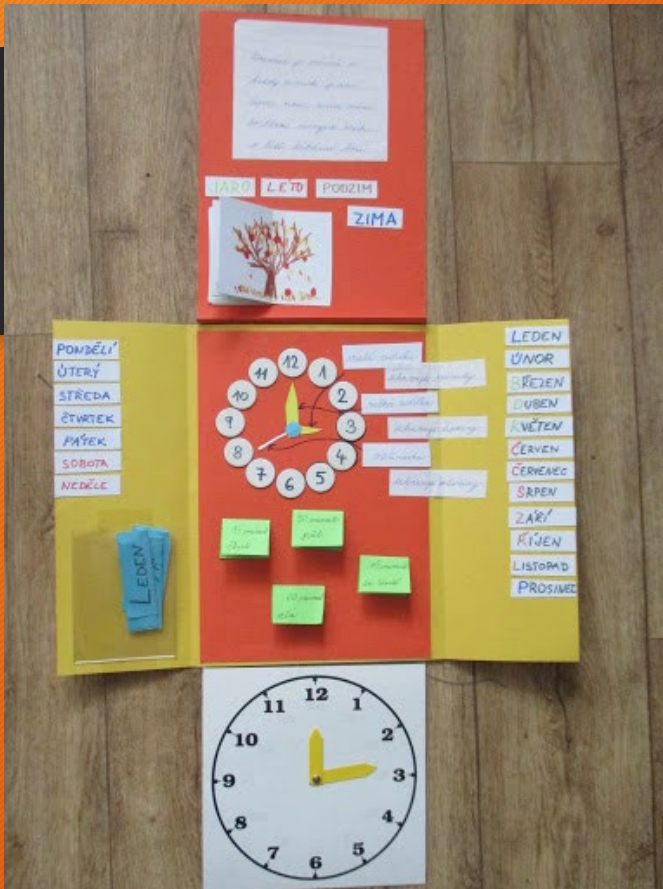
- Hans Ch. Andersen / Bratři Grimmové (vybraná pohádka) a její kreslená verze (komiks - Albatros Media - CoooBoo)
- O Červené karkulce - verze Charlese Perraulta, bratří Grimmů, Františka Hrubína
- Medvídek Pú - verze A. A. Milneho a Walta Disneye
- Popelka - verze Charlese Perraulta (Popelka aneb Skleněný střevíček), bratru Grimmů, Boženy Němcové či Václava Říhy (výbor pohádek Zvířátka a Petrovští)
- Šípková Růženka - verze Charlese Perraulta (Princezna ve spícím lese), bratří Grimmů, Františka Hrubína, Václava Říhy, Jiřího Závacka v komiksově podobě, Walta Disneye, leporelo od Marie Fischerové-Kvěchové či Šípková Růženka od Carmen Guerrové z edice Princezny
- Mořská ženka (Malá mořská víla) Andersena a Ariel - malá mořská víla W. Disneye
- *Šablona viz Moodle, ukázka dnes*

Varianta II - Lapbook

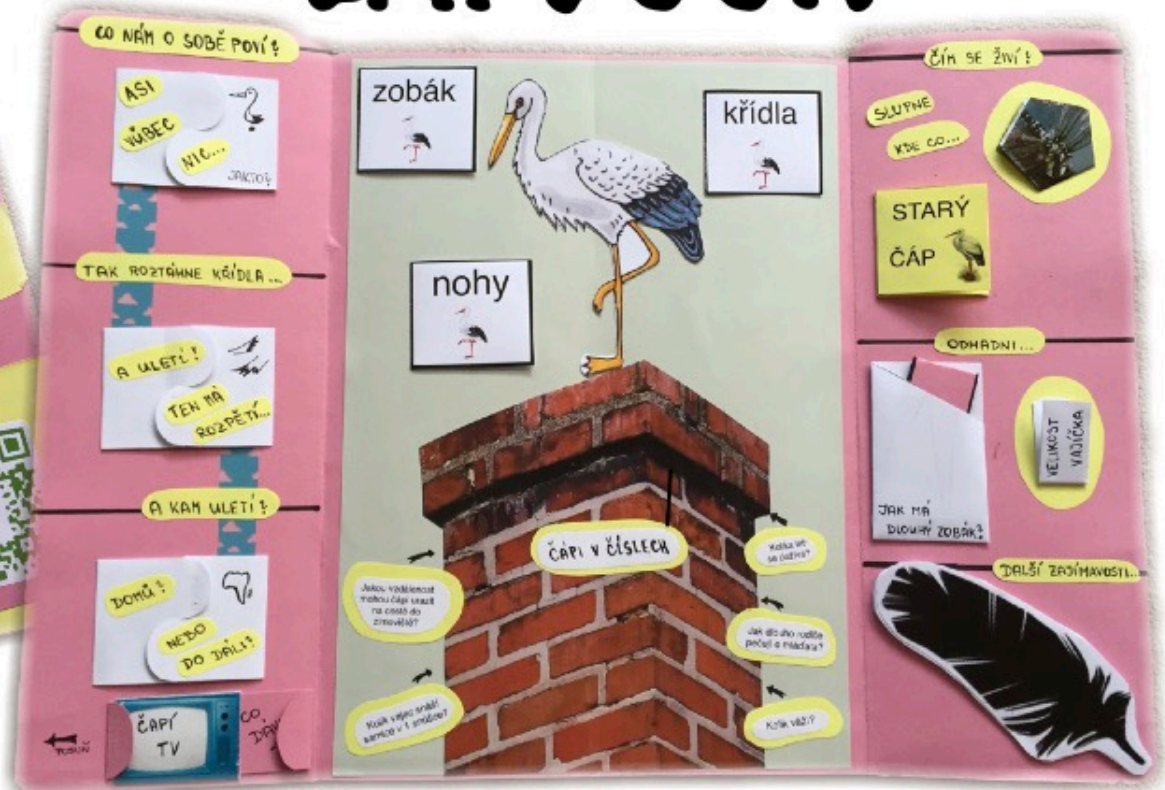
- Vlastnoručně vyrobená kniha složená z mnoha interaktivních prvků, skládaček, které spojuje společné téma - informativní text, příběh, pohádka, ...
- Rozvíjí porozumění, motivuje k učení, rozvíjí paměť, učí v souvislostech, podporuje vizuální i kinestetický typ učení

Lapbook

LAPBOOK

Jak vytvořit lapbook?

Prvky lapbooku

- Složení papíru do harmoniky
- Odklápěcí okénko (jednostranné, oboustranné, ...)
- Obálky
- Kolo, do kterého se vkládají okvětní lístky
- ...

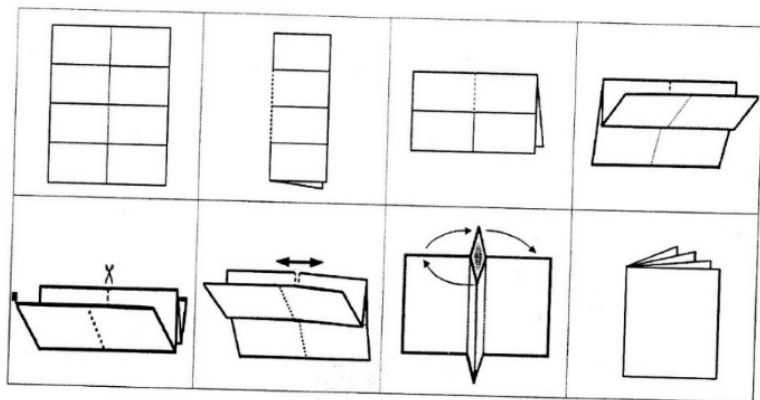
■ SKLÁDANÁ MINIKNÍŽKA

Zcela specifickým druhem knížky je skládaná miniknižka. Dají se do ní zaznamenat všechny poznatky z pohádky, které stojí za zapamatování. Děti jsou při její výrobě pyšné na to, že dokázaly poskládat vlastní knížku; pokud je v ní text k přečtení, obvykle jej přečtou ochotně a rády, pokud je knížka prázdná, rády vymýšlejí, co by se v ní mohlo objevit.

Formát je natolik lákavý, že stojí za to věnovat mu chvíli pozornosti a zkusit se naučit jej vyrobit.

Vyzkoušíme si to napřed s prázdným listem papíru formátu A4.

- Přehneme jej po délce napůl. V anglicky mluvících zemích tento sklad nazývají „hot-dog-fold“, tedy sklad na způsob hotdogu. Něco na tom je, že?
- Otevřeme svůj hotdog a složíme jej napůl přes šíři, tedy 90° od prvního skladu. Tento má název „hamburger-fold“, širší, kratší, baňatější.
- Takto poskládanou stránku postavíme na způsob střechy – volnými okraji dolů. Jeden z těchto okrajů zvedneme vzhůru a přeložíme k hornímu okraji, tedy k přeložené hraně uprostřed stránky. Otočíme a uděláme totéž z druhé strany. Vznikne jakási harmonika (double-burger).
- Uchopíme prostřední hranu harmoniky a rozstříhneme podél skladu uprostřed – až narazíme na další sklad napříč.
- Uchopíme shora rozstříženou hranu oběma rukama a sklopíme tak, aby vznikl jakýsi kříž. Pak už zbývá poskládat všechny stránky, jednu za druhou, a knížka je hotová.

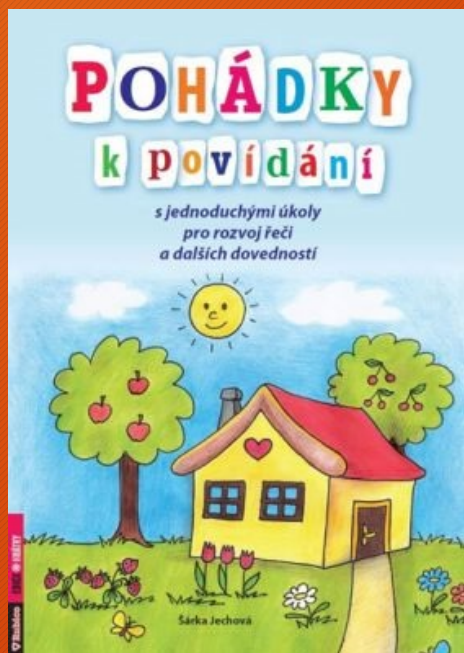

DOLÁKOVÁ, S. (2015) Umíte to s pohádkou? Praha: Portál.

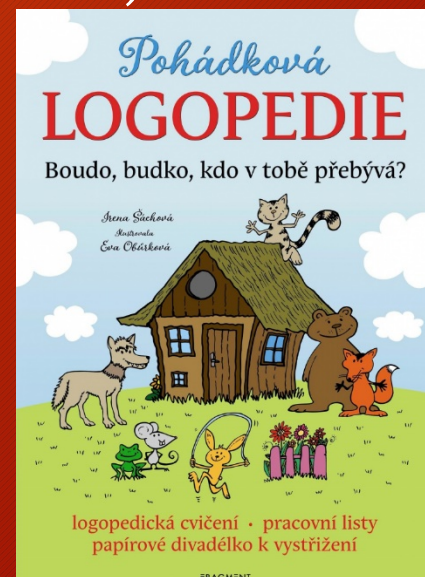
Skládaná
miniknižka
(Doláková -
Umíte to s
pohádkou?
Praha:
Portál)

Dvě varianty - Zprostředkování pohádky a doprovodné aktivity

- Perníková chaloupka
- JECHOVÁ, Šárka. *Pohádky a bajky k povídání*. Olomouc: Rubico, 2015.

- Boudo, budko
- ŠÁCHOVÁ, Irena. *Pohádková logopedie: boudo, budko, kdo v tobě přebývá?*. Ilustroval Eva OBŮRKOVÁ. Praha: Fragment, 2017.

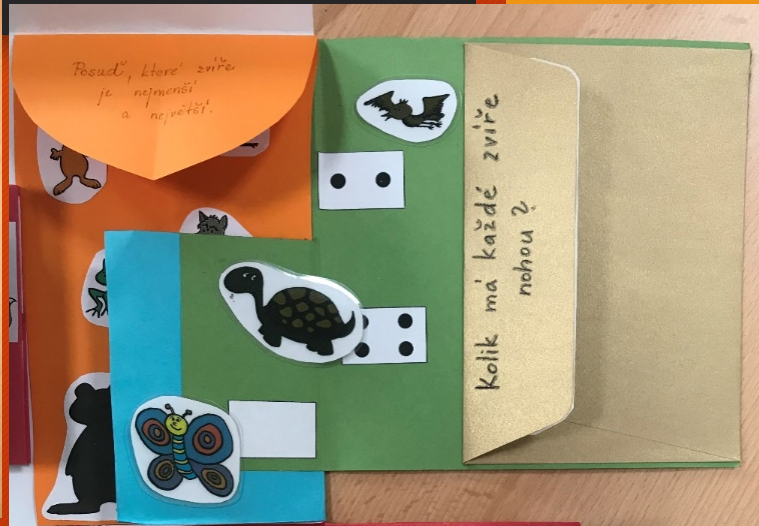
Boudo, budko, kdo v tobě přebývá?

1 Byla jednou jednička
myška Hrabalka
v tobě přebývá
Ale nikdo se
v zardma nepo

Posuď, které zvíře
je nejmenší
a největší!

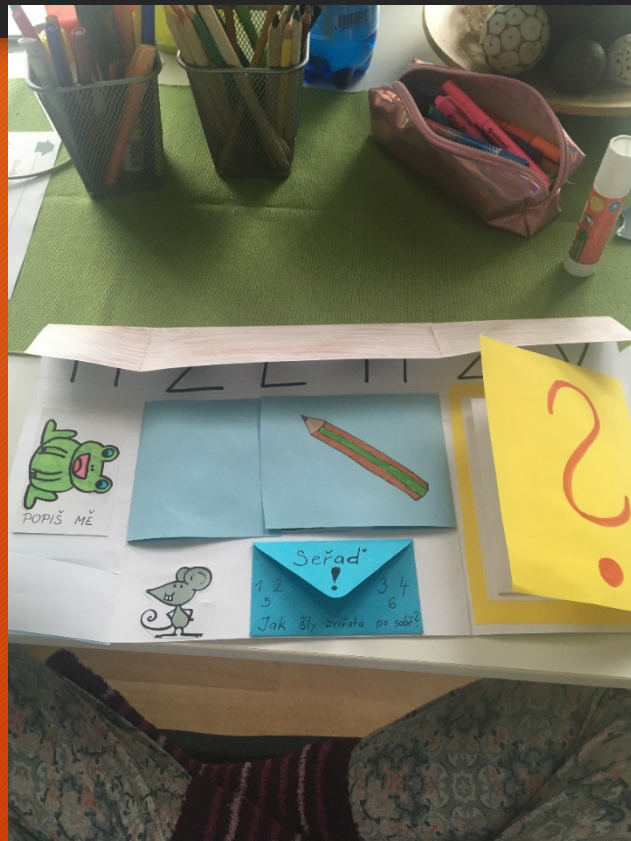
Kolik má každé zvíře
nohou ?

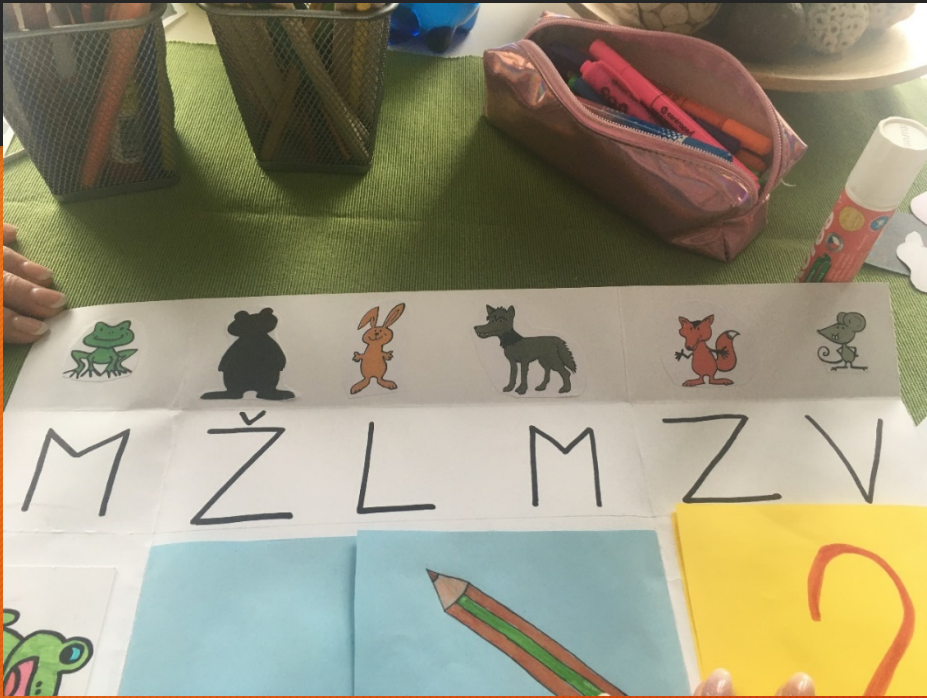
Autorka: Veronika Severová

Autorka: Veronika Severová

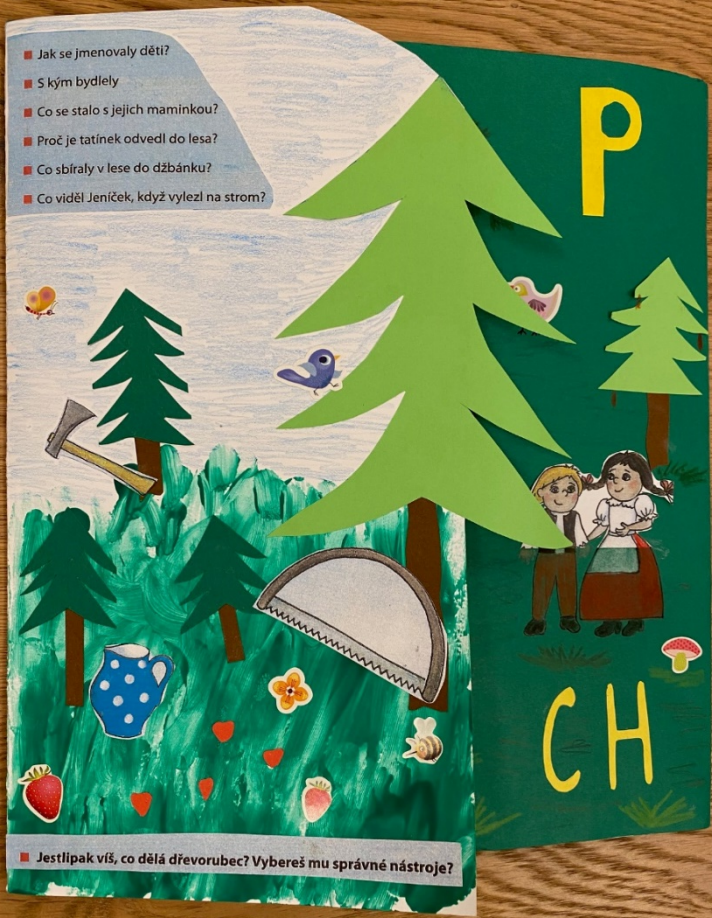
Autorka: Zuzana
Navrátilová

Autorka: Zuzana Navrátilová

Autorka: Zdeňka Lodlová

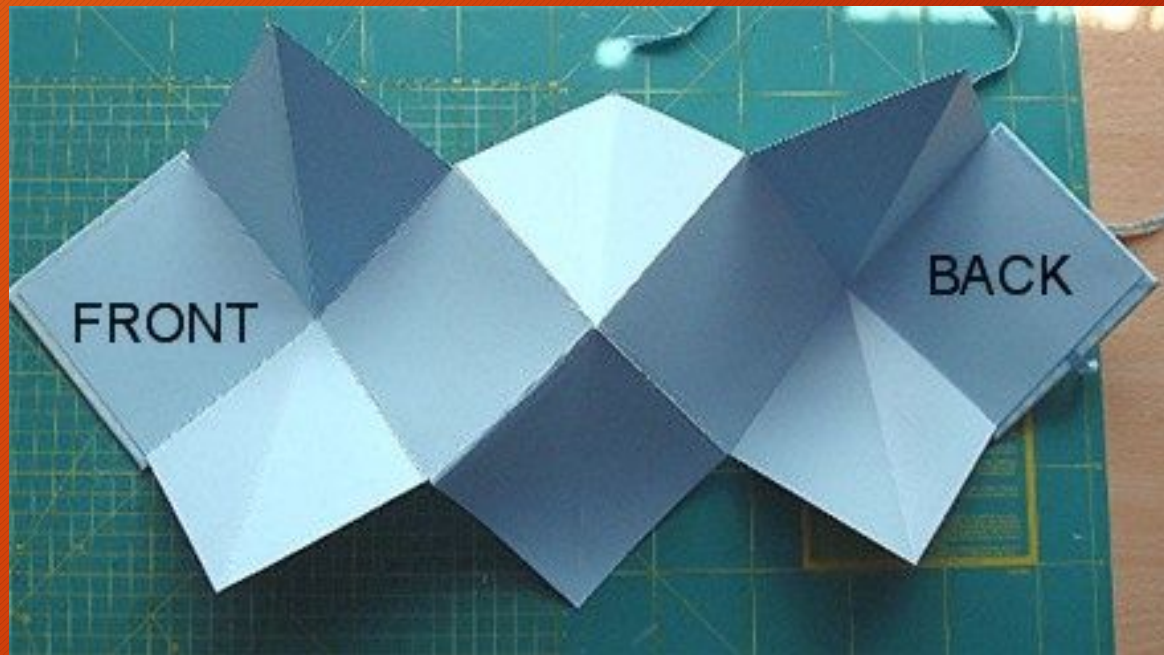
Autorka: Zdeňka Lodlová

Dovednosti předcházející čtení a psaní (relevantní výběr pro lapbook - příklady)

- Porovnávat objekty
- Uspořádat a třídit objekty do jednotlivých souborů
- Sluchově rozlišit počáteční i koncové hlásky ve slovech
- Umět utvořit jednoduché rýmy, umí rýmy rozpoznat
- Umět užívat při komunikaci synonyma, homonyma a antonyma
- Umět poznat některá písmena, číslice, popřípadě slova
- Určovat počty slabik
- Umět se orientovat v elementárním počtu do deseti
- Umět převyprávět hlavní myšlenku příběhu
- Umět ve verbální komunikaci slova vztahující se k prostorovému vnímání: vpravo, vlevo, dole, nahore, uprostřed, za, pod, nad, vedle, mezi, první, poslední
- Umět používat časové pojmy - např. teď, dnes, včera, zítra, ráno, večer, roční období
- Umět se orientovat v rovině i v prostoru

Squashbook

- Skládaná kniha tvořená 3 propojenými čtverci, které se překládají na trojúhelník a posléze 4 čtverce
- Lze ji složit posléze do balíčku cca 10 x 10 cm
- Nejblíže má k leporelu - jedná se o doplňkovou aktivitu lapbooku

Středozemí zvyklost, opakovaná činnost

Klimatická pásma oblast okolo Středozemního moře

produkce podzemní pásmo, například horko nebo zima, sucha nebo vlhko

tradice množství vypěstovaných plodin

Norá oblast nacházející se na střední Moravě v České republice

chřoboba rostlina

bylina nemeč

okrasná tráva stará doba mezi 5. a 10. stoletím našeho letopočítu

stolně velmi silně nese listy až 50 cm

středozemí velmi silně nese listy až 50 cm

Zdroj obrázku:
<https://pages.pedf.cuni.cz/sc25/files/2020/01/Lapbook-a-Squashbook.pdf>, s. 47

Název: ...

Čekárává řepa ...

Význam kuliny ...

Název: ...

Popis choroby ...

O velké řepě ...

Název: ...

Význam kuliny ...

Název: ...

Význam kuliny ...

1. Běžeček zvaný řepa.

2. Vypadá řepa velká, červená.

3. Dávejte pozor!

4. Běžeček zvaný řepa.

5. Vypadá řepa velká, červená.

6. Běžeček zvaný řepa.

7. Vypadá řepa velká, červená.

8. Běžeček zvaný řepa.

9. Běžeček zvaný řepa.

10. Běžeček zvaný řepa.

11. Běžeček zvaný řepa.

12. Běžeček zvaný řepa.

13. Běžeček zvaný řepa.

14. Běžeček zvaný řepa.

15. Běžeček zvaný řepa.

16. Běžeček zvaný řepa.

17. Běžeček zvaný řepa.

18. Běžeček zvaný řepa.

19. Běžeček zvaný řepa.

20. Běžeček zvaný řepa.

21. Běžeček zvaný řepa.

22. Běžeček zvaný řepa.

23. Běžeček zvaný řepa.

24. Běžeček zvaný řepa.

25. Běžeček zvaný řepa.

26. Běžeček zvaný řepa.

27. Běžeček zvaný řepa.

28. Běžeček zvaný řepa.

29. Běžeček zvaný řepa.

30. Běžeček zvaný řepa.

31. Běžeček zvaný řepa.

32. Běžeček zvaný řepa.

33. Běžeček zvaný řepa.

34. Běžeček zvaný řepa.

35. Běžeček zvaný řepa.

36. Běžeček zvaný řepa.

37. Běžeček zvaný řepa.

38. Běžeček zvaný řepa.

39. Běžeček zvaný řepa.

40. Běžeček zvaný řepa.

41. Běžeček zvaný řepa.

42. Běžeček zvaný řepa.

43. Běžeček zvaný řepa.

44. Běžeček zvaný řepa.

45. Běžeček zvaný řepa.

46. Běžeček zvaný řepa.

47. Běžeček zvaný řepa.

48. Běžeček zvaný řepa.

49. Běžeček zvaný řepa.

50. Běžeček zvaný řepa.

Zdroj informací k lapbooku a squashbooku

- <https://pages.pedf.cuni.cz/sc25/files/2020/01/Lapbook-a-Squashbook.pdf>

Varianta III

návrh 2 „mediálních činností“

U každé činnosti:

- 1) Název aktivity
- 2) Cíl/e
- 3) Její stručný popis
- 4) Výsledek

Mediaální činnosti - příklady

- Tvorba plakátu - ručně malovaný, Jamboard Google/word, nástroj Canva atd. (reklama na knihu / využití intertextovosti)
- Co vidíš na obrázku? / rozpoznej předmět podle jeho částí
- Tvorba krátkého filmu

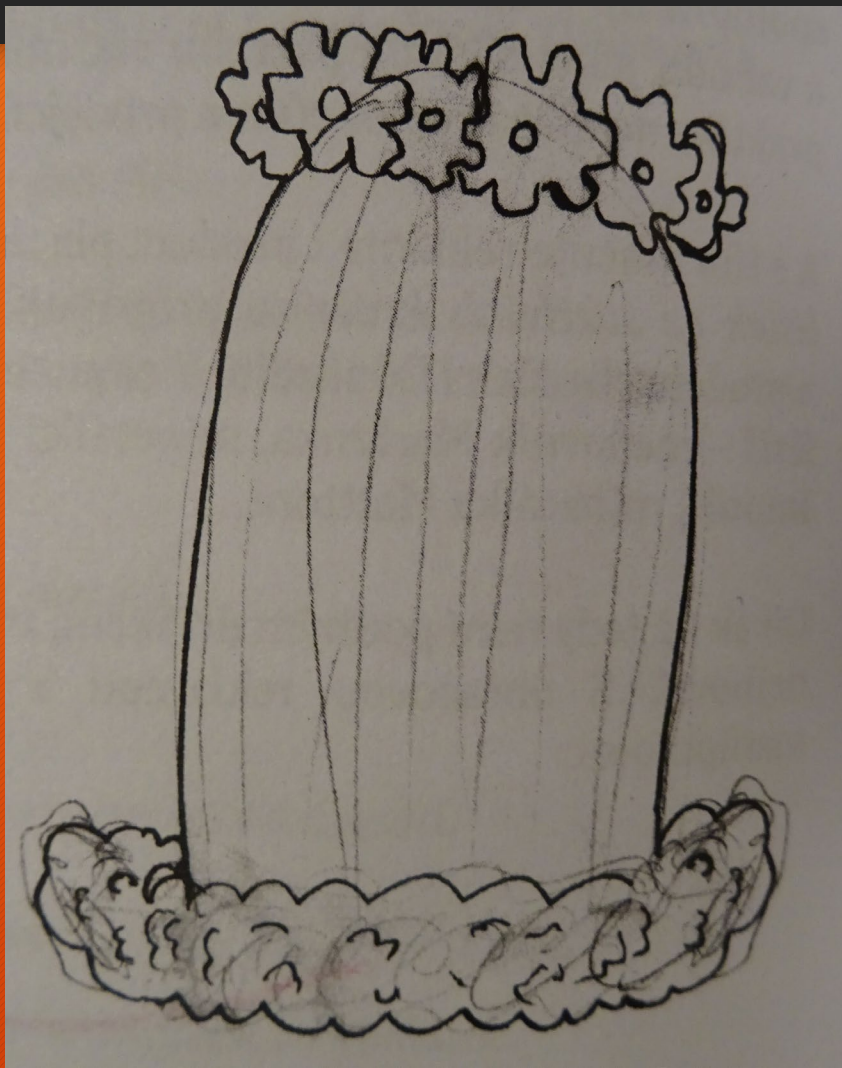
Příklad aktivity: „Co vidíš na obrázku“

- Média nelžou, ale používají techniku zamlčování části faktů a šíření polopravd
- 1. Připravíme si vhodný obrázek
- 2. Rozstříháme ho a ukazujeme jeho části

Děti postupně vycvičí své pozorovací schopnosti a nedají se tak snadno zmást

Zdroj: VALENTA, Petr, Zdeněk BROM a Irena KELLEROVÁ. *Mediální činnosti v předškolním a mladším školním věku*. Praha: Raabe, [2016].

Ukážeme 1. obrázek.
Co vidíte?

Druhý obrázek - co vidíte teď?

Patří k sobě tyto dva
obrázky?

Následné prohlížení obrázků a společné hledání, co nám může pomoci odhadnout, že se jedná o jeden obrázek, a jaký.

Rozpoznej předmět podle jeho části inspirace - Ebeert, 2011, s. 65

- Děti se musí postupně učit z výřezu odvozovat podobu celého předmětu a tak nahlížet stejný předmět z více různých perspektiv.
- Je to důležité pro vývoj logického myšlení a prostorové představivosti - dítě tuto dovednost využije jak při učení se čtení, tak při řešení matematických úloh.
- Pomůcky - ilustrace z knihy, dětem známé; kousek barevného papíru, tužku, pravítko, řezáček nebo nůžky

Rozpoznej předmět podle jeho části: Zadání

- Postupně odkrýváme obrázek, z něj je vidět nejprve jeden pouhý výřez, postupně další části, dokud děti neuhodnou, o jakou ilustraci se jedná.
- Kartu s výřezy doporučuji vyrobit z lepenky a měla by být o něco málo větší než samotná ilustrace. Doporučuji nejprve vyrobit rám (cca 1,5 cm), řezáčkem použijeme na vedlejší linie. Každou ze záklopek zkusíme opatrně přehnout dozadu a poté záklopy zase uzavřeme.
- Ilustraci překryjeme kartou s výřezy. Odkryjeme první záklopkou a necháme děti odhadovat, co je na obrázku a proč si to myslí - podle čeho tak usuzují. Postupně odkrýváme další dílky.

1

2

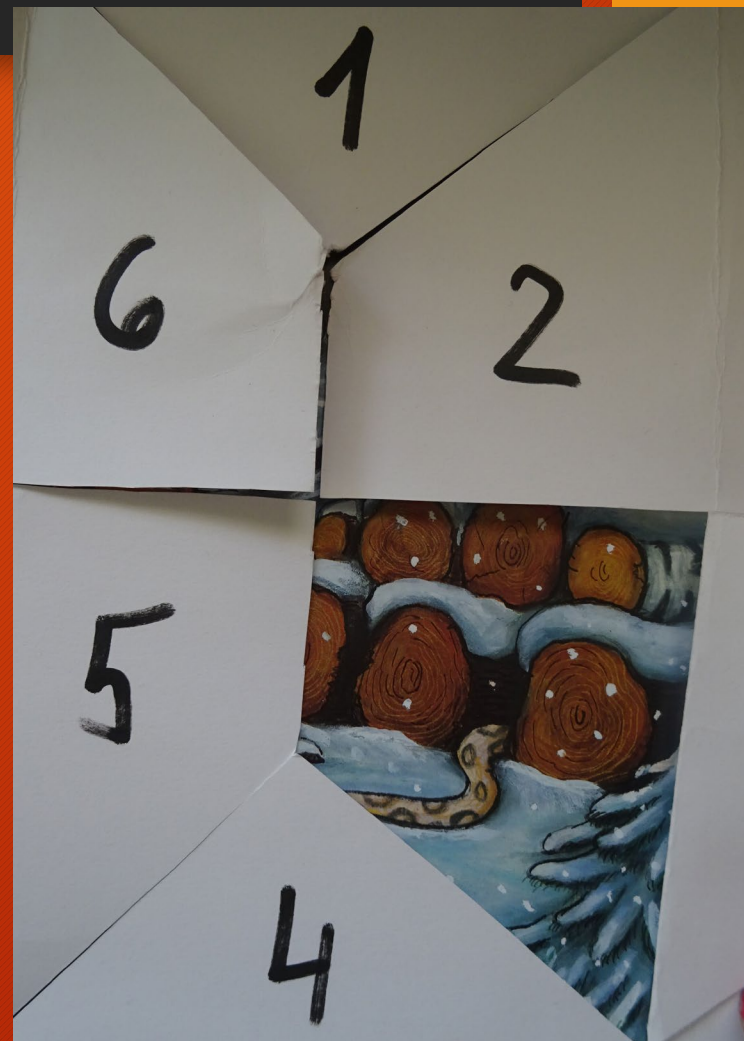
5

3

4

Ukázka aktivity v MŠ

„Řešení“

DONALDSON, Julia. *Gruffalinka*.
Ilustroval Axel SCHEFFLER, přeložil
Erika STAŘECKÁ. Praha: Svojtka &
Co., 2014. ISBN 978-80-256-1477-8.

Inspirativní kniha s mediálními činnostmi v MŠ (a 1. st. ZŠ)

- VALENTA, Petr, Zdeněk BROM a Irena KELLEROVÁ. *Mediální činnosti v předškolním a mladším školním věku*. Praha: Raabe, [2016]. ISBN 978-80-7496-222-6.

Intertextovost: Schopnost textů vztahovat se k jiným textům, absorbovat je a transformovat

Další příklad: tvorba plakátu s využitím intertextovosti

Tvorba animovaného filmu (Eva Rybárová Koželuhová)

- Nejprve se děti seznámily s tvorbou Jiřího Trnky.
- Následně pracovaly s knihou *Co by se stalo, kdyby...* Daisy Mrázkové-
na základě obrázků předvídaly, jaký příběh se odehrál.
- Poté se rozdělily do třech skupin a každá skupina měla za úkol
dokončit příběh *Co by se stalo, kdyby do města přišel obr.*
- Své nápady děti pomocí kódování zaznamenávaly (jednoduchý diagram
KDO-KDE-DĚJ), podle kterého v následujících dnech vyráběly
jednotlivé postavy příběhu, scény.
- Pak již probíhala vlastní animace, kdy postupně pohybovaly figurkami
a každý pohyb fotografovaly. Učitelka následně fotografie spojila v
počítači ve film.
- Děti hledaly vhodnou hudbu, improvizovaly s nástroji, popisovaly, jak
má vypadat. na základě jejich charakteristik jim učitelka poskytla
několik ukázek, ze kterých jednu zvolily.
- Po dokončení filmu proběhla slavnostní filmová premiéra pro děti z
dalších tříd a pro rodiče.
- VIDEO

Společná aktivita 2: Porovnání dvou verzí pohádek

Otázka k zamyšlení

Kniha se pro dítě stává jednou z možností, jak poznávat svět kolem sebe, ale i samo sebe, jak objevovat krásu jazyka, jak si rozšířit slovní zásobu i rozvinout fantazii a estetické cítění. Stává se pro ně zdrojem citových zážitků, a proto k ní má velmi často kladný vztah.

(volně dle Lepilové, 2014)

Každá kniha?

Nechat dětem na výběr? X Korigovat je?

Výběr knihy

- **Free reading**, Stephan Krashen (1993): Když si děti vybírají vlastní četbu za účelem potěšení, mnohem více si zapamatují, čtení je baví, stávají se potom zdatnějšími čtenáři.
- Děti, které jsou motivované číst, tráví více času čtením.
- Chvilky nad knihou jsou nenahraditelné. Všechny děti v první třídě umějí, nebo se velmi rychle naučí pracovat s počítačem, ne všechny děti ale umějí pracovat s textem, ne všechny zažily radost z četby.
- Děti, které čtou v raném školním věku (i pozdějším) jen tak pro radost, mívají v pozdějším věku ve škole lepší výsledky, a to i v matematice.
- V ČR je kladen malý důraz na čtení pro potěšení / radost - děti a žáci jsou málo motivováni si číst jen tak, mají méně příležitostí volit si knihu podle vlastního výběru (PIRLS, 2011)

Disneyovská adaptace klasické pohádky

Pohádka O Sněhurce

Pracovní list
(každý samostatně odpovídá
na otázky)

1. Proč se dívka jmenuje Sněhurka?
2. Jak jsou v příběhu charakterizováni trpaslíci?
3. Kolikrát a jak se královna pokusí zabít Sněhurku?
4. Jakým způsobem princ zachránil Sněhurku?
5. Jak to dopadne se zlou královnou?
6. Jaké je poselství této pohádky?

Samostatné čtení

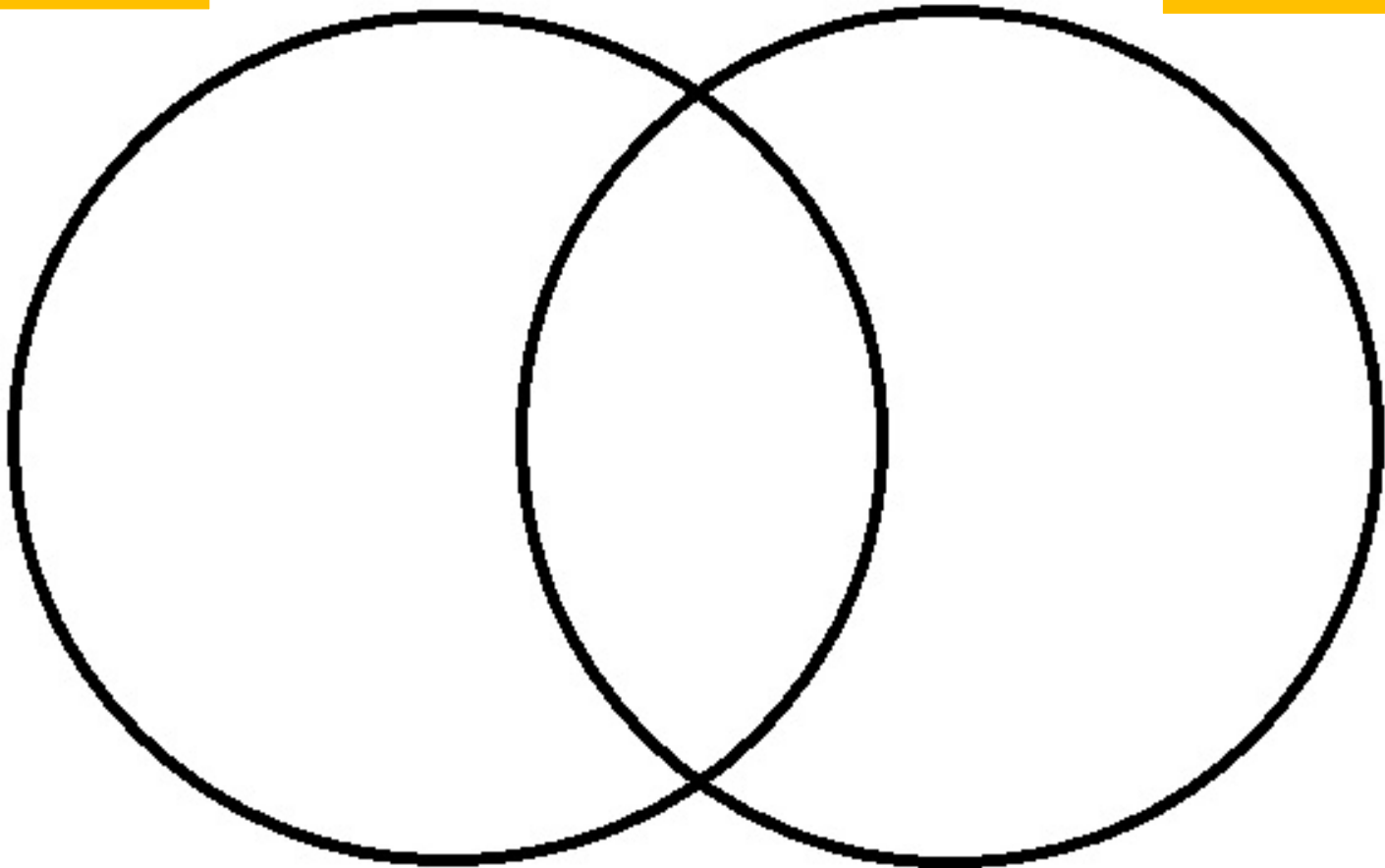
Porovnáváme dvě verze pohádek

Vennův diagram

CO MAJÍ SPOLEČNÉHO

DISNEY

GRIMMOVÉ

Společné postřehy

Verze Disney

- Chaloupka trpaslíků - „nepořádek“, mýtina
- Princ hned na začátku
- Magický polibek
- Ptáci, zvířata - rozveselování
- Jednoduchý jazyk
- Myslivec ji řekl, ať uteče (rovnou)
- Srdce
- Celé jablko otrávené
- Pokusy na zneškodnění Sněhurky
- Sněhurka je již dospělá
- ? Nebyl zmíněn původ jména

Společné znaky

- Sněhurka je nevlastní dcera královny
- Kouzelné zrcadlo
- Otrávené jablko
- 7 trpaslíků, 7 postýlek
- Nejsou uvedena všechna jména trpaslíků
- Princ
- Rakev (vystavená) - nebyla pohřbena do země
- Lovce/myslivec (první pokus o usmrcení)
- Macecha umí čarovat

Verze Grimmové

- Pořádní trpaslíci, krása a čistota
- Domeček - úpatí hory
- Princ omylem zabloudil
- Náhoda - nešikovnost - zakopnutí - záchrana Sněhurka
- Zvířata se chodí klanět Sněhurce v rakvi
- Košatý jazyk, slovní popis prostředí
- Sněhurka myslivce prosí o slitování
- Játra a plíce
- Otrávená jen část jablko
- Sněhurka - dítě (7 let)
- Původ jména

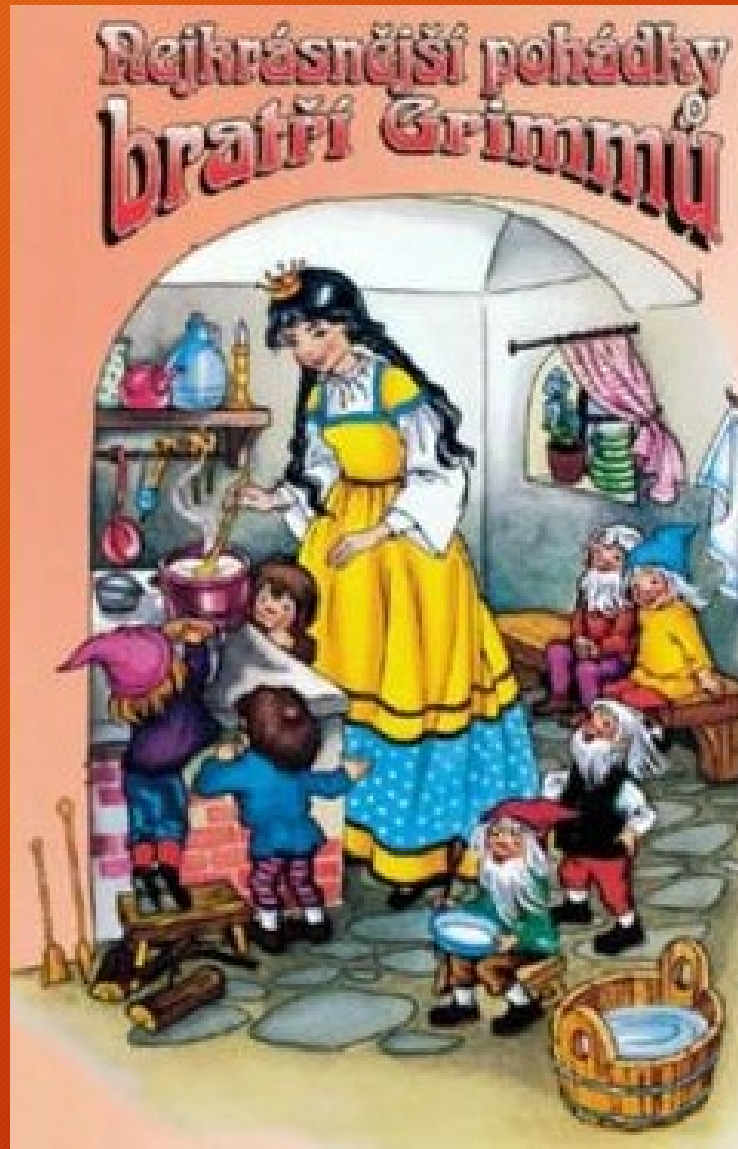
Sněhurka a sedm trpaslíků - verze Walt Disney

Samostatné čtení

Pohádky bratří Grimmů - Sněhurka

Čtení pohádky

DISNEY x GIMMOVÉ

1. Syžet

a) děj (liší se v počtu snah usmrtit Sněhurku, probráním Sněhurky ze spánku, zakončením příběhu apod.)

Disney: skoky v ději x Grimmové: zpomalování děje, opakování motivů, ...

b) postavy:

- **Disney:** hodní trpaslíci (osobité postavičky, sedm různých charakterů), krásný princ, nejkrásnější Sněhurka (její krása ji ohrožuje na životě; starší než u Grimmů - trpaslíkům dokonce rozkazuje, např. „Ale před jídlem se pořádně umyjte,“ zavelela), zlá královna, která nemá Sněhurku ráda
- **Grimmové:** trpaslíci nejsou jasně charakterizováni vlastnostmi - nemají jména, v textu jim je věnován minimální prostor; Sněhurka mladší dívka, „spící dítě“; zlá macecha atd.
- Charakteristika Sněhurka - včetně jejího věku

c) čas a prostor - čas - pohádka, tedy dávno, bezčasí

- **Prostor Grimmové:** Železné hory, **Disney** - les, mýtina, hora - blíže nespecifikováno

2) JAZYK

a) **jazykové prostředky** (z jaké roviny jazyka pocházejí, zda se jedná o slova zastaralá či o neologismy)

- **Disney:** jednoduchá slovní zásoba, zdrobněliny (ptáčky, chaloupka), expresivní slova (babizna)
- **Grimmové:** bohatší slovní zásoba (doušek, žízňivá, ...), slova zastaralá (kramářka, náčiní, zlí běsové), zdrobněliny (drobounká, talířek, ...), slova zveličelá (převysoký)

2) JAZYK

- b) **umělecké prostředky** - např. personifikace (zosobnění), přirovnání, básnické přívlastky atd.
- **Disney:** -
  - **Grimmové:** personifikace - zloba a nenávisť ji užíraly, přirovnání - bílá jako sníh, černá jako eben a rudá jako krev
  - *Kvalitní kniha používá vzrušující jazyk, syntax, fonologii - to pro děti bývá kouzelné, lákavé, obohacující*

3) ZNAKY POHÁDKY

a) dobrý konec - v obou verzích

b) boj dobra a zla - v obou verzích (u Grimmů zlo explicitně potrestáno, u Disney nevíme, zda byla královna potrestána)

c) nadpřirozené bytosti a předměty, kouzla, magie, mluvící zvířata

- *Disney*: kouzelné zrcadlo, otrávené jablko - kouzlo přemůže polibek z lásky
- *Grimmové*: kouzelné zrcadlo, šněrovačka, hřeben, jablko

d) magická čísla - 7 trpaslíků, 3krát se královna pokusila

Sněhurku otrávit, ... (Grimmové: tři dny a tři noci trpaslíci plakali)

e) opakování motivů - triády; Grimmové: „Řekni mi zrcadlo, kdo je na světě i v zemi zdejší, kdo je nejkrásnější?“

f) ustálené formule (úvodní, závěrečné - např. Byl jednou jeden...)

- *Disney*: „Dávno a dávno žila v jedné zemi zlá královna ...“
- *Grimmové*: „Jednoho dávného zimního dne ...“

4) ROZSAH

- **Disney:** kratší, největší důraz kladen na ilustrace
- **Grimmové:** delší, více rozehraný děj

5) ILUSTRACE

- **Disney:** zjednodušené linie a tvary, jemné linie, jasné a svěží barvy; líbivost; převládají nad textem, nechávají minimální prostor pro fantazii
- **Grimmové:** nepracovali jsme s nimi, záleží na vydání knihy, většinou maximálně dvě ilustrace k jedné pohádce (nepřevládají nad textem), nechávají prostor pro fantazii

6) MRAVNÍ PONAUCENÍ

- *Disney*: negativní vlastnosti lidí i trpaslíků jsou zředěny na minimum; jediné opravdové zlo - královna (ale ani ta nepůsobí dostatečně děsivě); na konci příběhu téměř vymazána nedůvěra, kterou má pohádka naučit; vše je přehnaně uhlazené, hezké, ani zlo nepůsobí děsivě - nic nás tedy nenutí volit cestu dobra
- *Grimmové*: strach, respekt - chceme být ti hodní a dobří, aby se nás hrozný trest netýkal; zlo je vždy potrestáno a dobro zvítězí.

7) SUBJEKTIVNÍ DOJMY A HODNOCENÍ (s jakou verzí bych pracovala ve školce / ve škole a proč)

- Celkové vyznění díla: Disney x Grimmové

Předčítání knih dětem

- Nikdo nevyslovuje slova zřetelněji, než když mluví s dítětem - přehnaně artikulujeme, protahujeme slova, mluvíme vyšším hlasem - intuitivně rodiče, učitelé i sourozenci
- Tzv. interaktivní čtení

Různorodost textů (dle Wolfové, 2020)

- Různorodost textů je potřeba, chceme-li naučit děti propojovat pojmy, pocity a osobní reflexe.
- Hluboké čtení vždy znamená spojení toho, co známe, s tím, co čteme; spojení toho, co čteme, s tím, co cítíme; co cítíme s tím, co si myslíme; a také spojení toho, jak myslíme, s tím, jak žijeme svůj život v propojeném světě.

Původ pohádky o Sněhurce

Pohádka o Sněhurce vychází ze starých evropských pověstí. Mýtus o zlé čarodějnici, Sněhurčině maceše, byl v evropském kontextu pravděpodobně poprvé zaznamenán v díle francouzského kronikáře Froissarta již na počátku 15. století (ten píše, že když král Karel VI. propadl šílenství a prakticky nebyl schopen vládnout, nepoznával svou manželku Isabelu Bavorskou a tvrdil, že miluje **Valentinu Visconti**, ženu Karlova bratra Ludvíka Orleanského. Protože byl král Karel VI. u poddaných velmi oblíbený, snažili se najít viníka královny duševní choroby. Proto se začalo vyprávět, že nápadně krásná Valentina Visconti je ve skutečnosti čarodějnice, která tráví malé děti jedovatými jablky a vlastní kouzelné zrcadlo.

Erbenova pohádka o Sněhurce

Byl jeden sedlák, jménem Ivan, a žena jeho, jménem Marie; byli už staří a neměli žádných dětí, i rmoutili se proto velmi. Jednou v zimě, když mladého sněhu napadlo po kolena, děti venku lepily z něho bábu a Ivan s Marií dívali se mlčky na ně oknem. Tu se Ivan usmál a povídá: „Pojd', ženo, slepíme si spolu taky bábu.“ (...) „Ale nač bábu lepit? Slepíme si raději ze sněhu děťátko, když nám pán Bůh nedal živého.“ (...) Udělali tílko, ručičky, nožičky a přidělali nahoře hroudu jako hlavičku. (...) „Inu, jak vidíš!“ řekl Ivan. „Sněhurku,“ doložila stará i zasmála se. - Potom přidělali nosíček a bradičku, udělali dva důlky pro oči a sotva že Ivan taky ještě hubičku vyznamenal, začalo děťátko dýchat, otevřelo pěkné modré očičky, kroutilo hlavičkou jako živé a zatřepalo ručičkama a nožičkama ve sněhu, zrovna jako děťátko v plénkách. (...)

„Pán Bůh nám dal děťátko!“ i začala Sněhurku objímat. A ze Sněhurky sloupl se sníh jako skořápka s vajíčka, a už byla skutečně živým děvčátkem. „Ach, má drahá Sněhurečko!“ volala stará a běžela s ní do světnice. A Sněhurka rostla, ne po dnech, ale po hodinách, a co den byla větší. (...) Když Sněhurka běžela za družkami a skočila přes oheň, tu nenadále vznesla se vzhůru lehkou parou, svinula se v tenounký obláček i zaletěla do výsosti podnebeské.

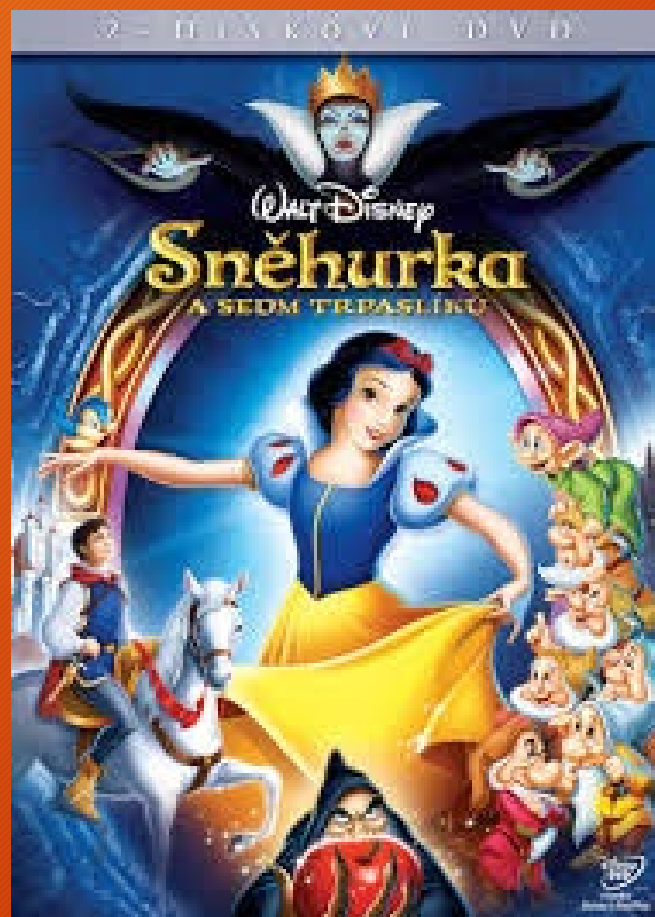

Verze pohádky o Sněhurce, kterou si bezdětní manželé uplácají ze sněhu. Na jaře, když ostatní děti slaví jaro skákáním přes oheň, se Sněhurka nad ohněm vypaří.

Podobný motiv se nalézá v pohádkové divadelní hře Jaroslava Kvapila *Princezna Pampeliška* (1897), kde princezna na podzim odkvete jako květy pampelišky.

Sněhurka a vliv Disney

Překlad slova Sněhurka (Schneewittchen - *Sněhobílá*)

1840: Bělinka; Sněžěnka

Až po uvedení Disneyho filmové adaptace *Snow White and the Seven Dwarfs* (1937) se překládá jako Sněhurka.

Disney pohádky

- **Postavy** - stylizace postav (lidská anatomie); roztomilé, příjemné, krásné (radující se, zpívající, milující, tancující, veselící se postavy)
- **Příběh** - přeslazené nic-neříkající krásno (Harapátová, 2010), hlavní poselství se z pohádek vytrácí, chybí ponaučení a strašidelný příběh; vše působí šťastně, harmonicky a idylicky
- **Ilustrace** - zjednodušené linie a tvary, jemné linie, jasné a svěží barvy; líbivost
- **Jak pohádky končí?**
Andersen, Grimmové x Walt Disney

Walt Disney

- Pohádky Walta Disneye: reakce na válku
- *Hrůzy, které válka přinesla, pomáhají vymazat roztomilé postavičky. Pohádky představují krásný svět plný her a porozumění. Zaručují, že vše dopadne dobře - stačí, když budete opravdu chtít.*
- *McDonaldizace a Disneyfikace současné společnosti*
- Homogenizace skrze média, konzumní kulturu a zábavní průmysl (opium lidstva 21. století) = disneyfikace života, banalizace, infantilizace společnosti

Disneyizace a disneyfikace

- Proces „vysvléknutí“ původního místa, jevu či události z originální podoby a zabalení do nového „dezinfikovaného“ balíčku tak, aby byl objekt atraktivnější a lépe pochopitelný
- přetvoření míst do podoby idealizovaných, turisticky přívětivých a atraktivních forem
- **Disneyizace** (Bryman, 1999, *The Disneyization of Society*): „proces, ve kterém začínají dominovat principy Disneyho zábavních parků sektorům americké společnosti i zbytku světa“.
- **Disneyifikace** (Lyon, 2002): „proces, který trivializací bagatelizuje lidský život a způsobuje, že žádnou angažovanost v životě pak nelze brát zcela vážně“
- **Disneyfikovat**: přeměnit daný objekt do něčeho povrchního nebo jednoduchého

Disneyizace

- Bryman (2004) identifikuje čtyři dimenze **disneyizace**:
- **tematičnost** (přetváření do přitažlivější, zábavnější formy),
- **dediferenciace spotřeby** (konzum),
- **důraz na reklamu** (nadprodukce zboží a jeho prodej opatřený logem dané firmy),
- **práce s city** (styl prezentace práce coby performační akt – představení)

Perníková chaloupka / Jeníček a Mařenka

- Převyprávějte si ve dvojicích / trojicích pohádku

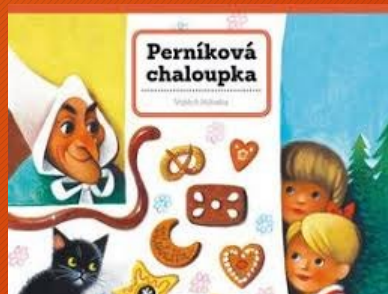
O Perníkové chaloupce

- *Lišily se Vaše verze?*
  - *Proč?*

Příklady různých verzí pohádky

Diplomová verze: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/85026>

Klíčové momenty v pohádce

- Otec a macecha (příp. drsná matka) - otec zbabělý a slabý, ustupuje tlaku matky/macechy - *slabý otec - v raném životě jsou důležité aspekty matky*
- Celá rodina - **dlouhodobé strádání hladem** (úzkost strádajícího dítěte)
- Vyhnání dětí do tmavého, nepřátelského lesa - **úzkost z opuštění** (dětská hrůza z nočního lesa)
- Jeníček - chlapec - maskulinita: ten vyznačuje cestu (kamínky, chlebem), ten leze na strom

Klíčové momenty v pohádce II

- **Pokus o návrat** - Jeníček prezentuje chytrost - poprvé si cestu vyznačí bílými kamínky; podruhé už nejednal chytře - trousil chléb - byl zaměstnán popřením a regresí, úzkostem z hladovění
- **Chaloupka z perníku** - přitažlivá a svůdná, a přitom velmi nebezpečná; **uspokojení** (orální stadium) - *děti do lesa vyhnal hlad a nyní mají před sebou ideální domov* - jídlo téměř bez námahy - uspokojení věčně frustrované potřeby se nasytit - ale viz Otesánek - hltající nenasytnost vede ke smrti
- **konfrontován nadbytek s nedostatkem** - **žít v přebytku je stejně nebezpečné jako žít v nedostatku**

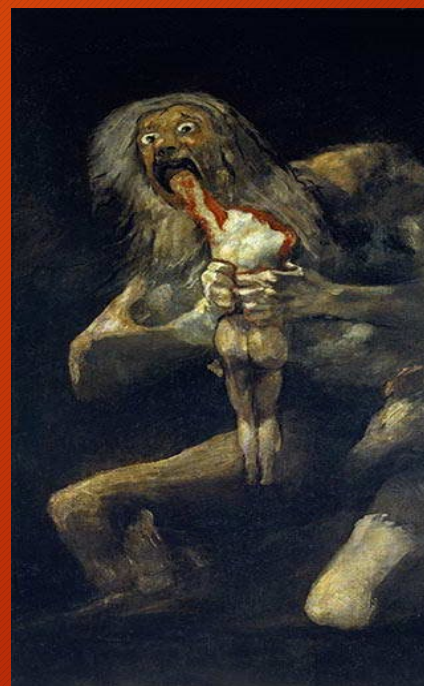
Klíčové momenty v pohádce III

- Ježibaba - symbol nebezpečí všepožírající, hltající, nenasytné orality) - viz řecká mytologie (*Chronos* požírající vlastní dítě; v římské mytologii *Saturn*)

Rubensův
obraz
Saturn
pohlující
jedno ze
svých
dětí

Goyův obraz
Saturn
požírající
vlastní dítě

Klíčové momenty v pohádce IV

- Dědek s babkou - versus rodiče; dědek slabý, zmatený, submisivní; ježibaba - cílevědomá, dominantní, destruktivní
- Ježibaba - představuje ohrožení; zlou, špatnou stránku mateřského principu - viz *mytologie* - *Sirény, Harpyje, Medusy*; ježibaba se zpočátku zdá dobrá - uspokojuje frustrované potřeby sourozenců - ale jen zdánlivě

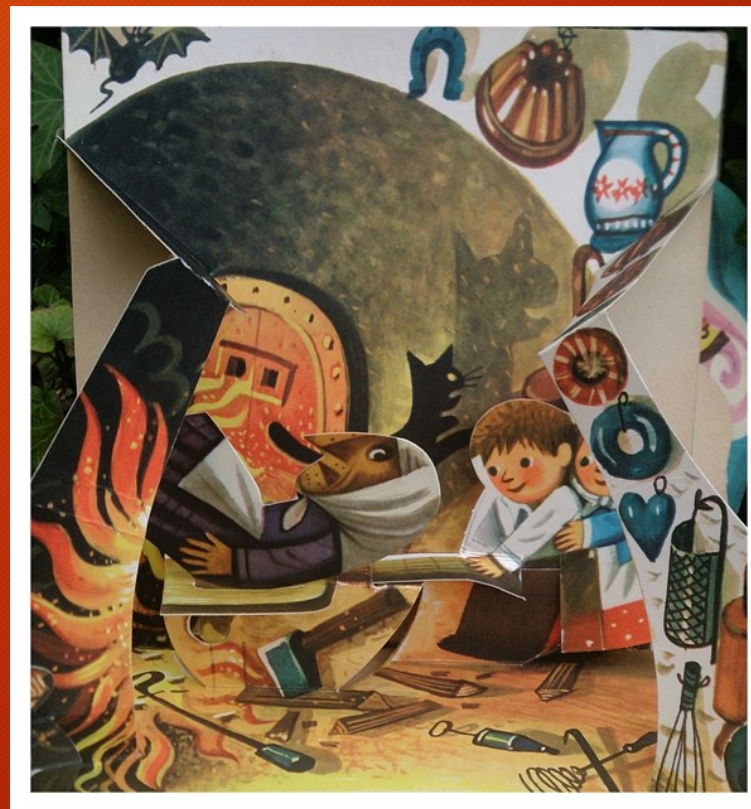
Klíčové momenty v pohádce V - ptáci

- bílá holubička na střeše rodičovského domu se s nimi chce rozloučit
- holoubek je „zavede“ k perníkové chaloupce
- bílé kachničky/labutě je převezou přes řeku při návratu domů - **přechod přes vodu** symbolizuje přerod a nový začátek na vyšším stupni existence (jako při křtu) - ale každý sám

Klíčové momenty v pohádce VI

- **Spolupráce je nenahraditelná hodnota - děti překonávají strachy a úzkosti vzájemnou kooperací (vs Popelka)**
- **Vzájemně kooperují a likvidují hrozbu ježibaby a důvtipně - místo prstu jí podstrčí kost a to, co chtěla ona učinit jim, učiní oni jí - strčí ji do pece.**
- **Vítězství sourozenců probuzených do reality**

Klíčové momenty v pohádce VII

- Pohádka o Jeníčkovi a Mařence je příběhem vývoje dětské psychiky od závislosti k nezávislosti.
- Přináší nové poklady, nezávislost v myšlení a konání, nová sebedůvěra

Perníková chaloupka / O perníkové chaloupce / Jeníček a Mařenka

- Motiv neúplné rodiny, chudoba (realistické) - dětská úzkost
- Motiv zákazu (J a M musí do lesa s otcem sbírat lesní plody)
- Motiv bloudění - symbol opuštěnosti a hledání (hledání cesty k vymanění ze závislosti na rodičích a pochopení vlastní individuality)
- Motiv lesa - temný, hluboký; překážka
- Motiv potravy - hladovění, chléb, perníková chaloupka, čarodějnice, která je chce sníst
- Perníková chaloupka - svůdnost, pokušení, nebezpečí
- Motiv překonávání překážky / překážek (děti mají jeden druhého, kooperují)
- Motiv pokoušení, motiv holubice, ...
- Rodičovský domov u lesa (uspokojující domov) x perníková chaloupka v hloubi lesa (zklamávající domov) - štěstí dítě nalézá doma

Perníková chaloupka - zdroje

- BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložil Lucie LUCKÁ. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1172-3.
- ČERNOUŠEK, Michal. *Děti a svět pohádek: kouzlo vyprávěného slova*. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1434-2.
- HERMAN, Marek. *Najděte si svého mart'ana: ...co jste vždycky chtěli vědět o psychologii, ale ve škole vám to neřekli...* 3. vydání. Ilustroval Martin ŠRUBAŘ. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-260-6070-3.

Intertextovost

Intertextovost

- Schopnost textů vztahovat se k jiným textům, absorbovat je a transformovat
- Př. *V pohádce o Šípkové Růžence probudí mladý princ spící království. Probudí princ v letech, který si sám rád pospí, spící české voliče? (MFD 15. 5. 2009) / kniže Schwarzenberg/*

- *Sůl nad zlato.*
- *Ticho nad zlato.*
- **Citroen C5**

Proč rodiče poslali Karkulku přes les samotnou?

... nebyli
očkovaní.

**Chraňte očkováním před
klíšťovou encefalitidou
nejen své děti, ale i sebe.**

Informujte se o aktuální výši příspěvku u své zdravotní pojišťovny.

Nechte se očkovat u svého praktického lékaře nebo v očkovacím centru.
Informujte se na bezplatné lince 800 202 010 (v pracovní dny 9–17 hod.).

www.pozorkliste.cz

Vakciny proti klíšťové encefalitidě: FSME-IMMUN 0,5 ml BAXTER a FSME-IMMUN 0,25 ml BAXTER

Léčivá látka: Virus encephalitis inactivum purificatum.

Výdej léčivých přípravků (vakcín) je vázán na lékařský předpis. Vakcíny aplikuje lékař.

Pečlivě přečtěte příbalovou informaci. Vakcíny nejsou hrazeny z prostředků veřejného zdravotního pojištění.

BAXTER CZECH spol. s r. o. | Karla Engliša 3201/6, 150 00 Praha 5, tel.: +420 225 774 111, fax: +420 225 774 250

Baxter

Intertextovost a reklama

- Intertextovost je často využívána v prostředí reklamy

Máj, Preparát pro muže. S námi budete zažívat jaro každý pozdní večer!

Seznamovací agentura Romeo a Julie. Seznámíme vás, jak to dopadne, je na vás.

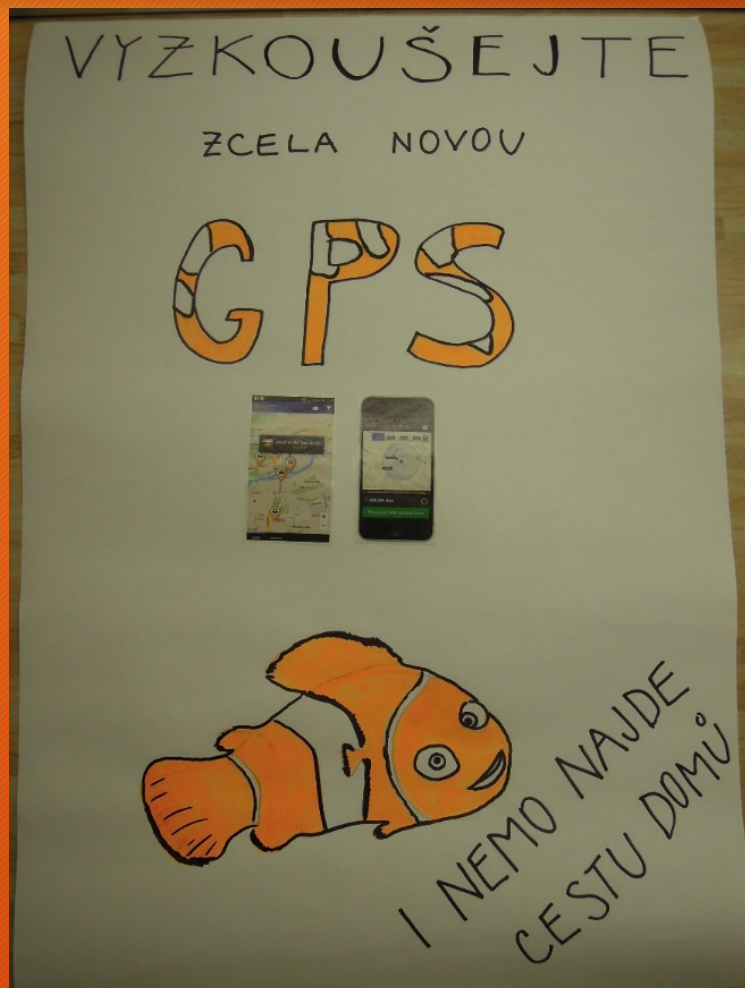
Cestovní agentura Alenka v říši divů. Nevšední zážitky ve všedním světě!

TV spoty

- Lenor - Šípková Růženka: <http://www.tvspoty.cz/lenor-nikdo-me-nedostane-z-postele/>
- Jupí - Mrazík - <http://www.tvspoty.cz/jupi-hrejive-sirupy-zima-si-ani-neskrtnet/>
- Redbull - Červená Karkulka - <http://www.tvspoty.cz/red-bull-karkulka-s-babickou-lovi-vlky/>
- Marks & Spencer: Alenka v říši divů a Čaroděj ze země OZ -
<http://www.tvspoty.cz/marks-spencer-alenka-u-carodeje-ze-zeme-oz/>
- EKO-KOM: Popelka - <http://www.tvspoty.cz/eko-kom-pohadka-o-tridici-popelce-diagnoza-werich/>
- Equa bank - <http://www.tvspoty.cz/equa-bank-pohadkove-snadna-pujcka-i-ucet/>
- zlatá rybka, Čert a Káča: <https://www.youtube.com/watch?v=NXimigz9678;>
<https://www.youtube.com/watch?v=hKWIdVVPZVs> - Zabí král aneb železný Jindřich, Bratři Grimmové; O 12 měsíčkách: [http://www.tvspoty.cz/equa-bank-dvanact-mesicku-repujcka/;](http://www.tvspoty.cz/equa-bank-dvanact-mesicku-repujcka/)
  - Perníková chaloupka - <http://www.tvspoty.cz/equa-bank-pernikova-chaloupka-bezny-ucet/>

Tvorba plakátu s využitím intertextovosti - ukázka práce Vašich kolegů I

Tvorba plakátu s využitím intertextovosti

- ukázka práce Vašich kolegů II

Intertextovost u děl jednoho autora - Pavel Čech

ČECH, Pavel. *Dobrodružství Rychlé Veverky: Velký závod*. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2013. ISBN 978-80-87595-15-2.

Děti neoslovují hrdinové, které rodiče milovali a obdivovali, když byli sami malí -
dialog otce-vypravěče se synem-kritickým posluchačem

O zahradě, 2005

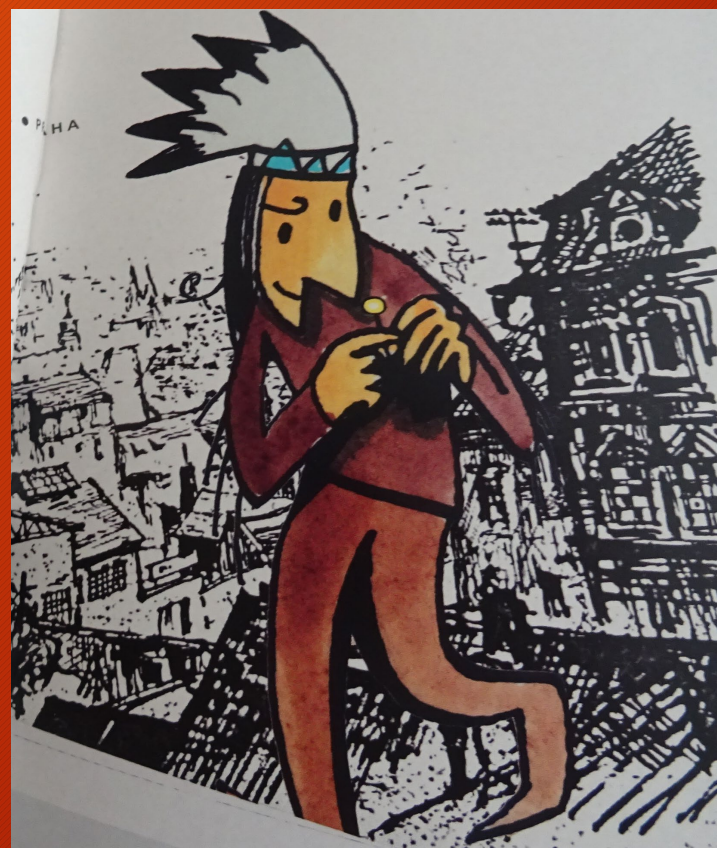

O klíči, 2007

Dědečkové, 2011

Velká knižní záhada, 2014

*Velké dobrodružství Pepíka
střechy, 2012*

O čertovi, 2001

*Tajemství ostrova za
prkennou ohradou,
2009*

Katarína Macurová

MACUROVÁ, Katarína. *Proč nekveteš?*. V Praze: Albatros, 2016.

MACUROVÁ, Katarína. *Medvídek a potopa světa*. Praha: Albatros, 2019.

Petr Borkovec (Věci, které ztrácíme, il. P. J. Stibitzová)

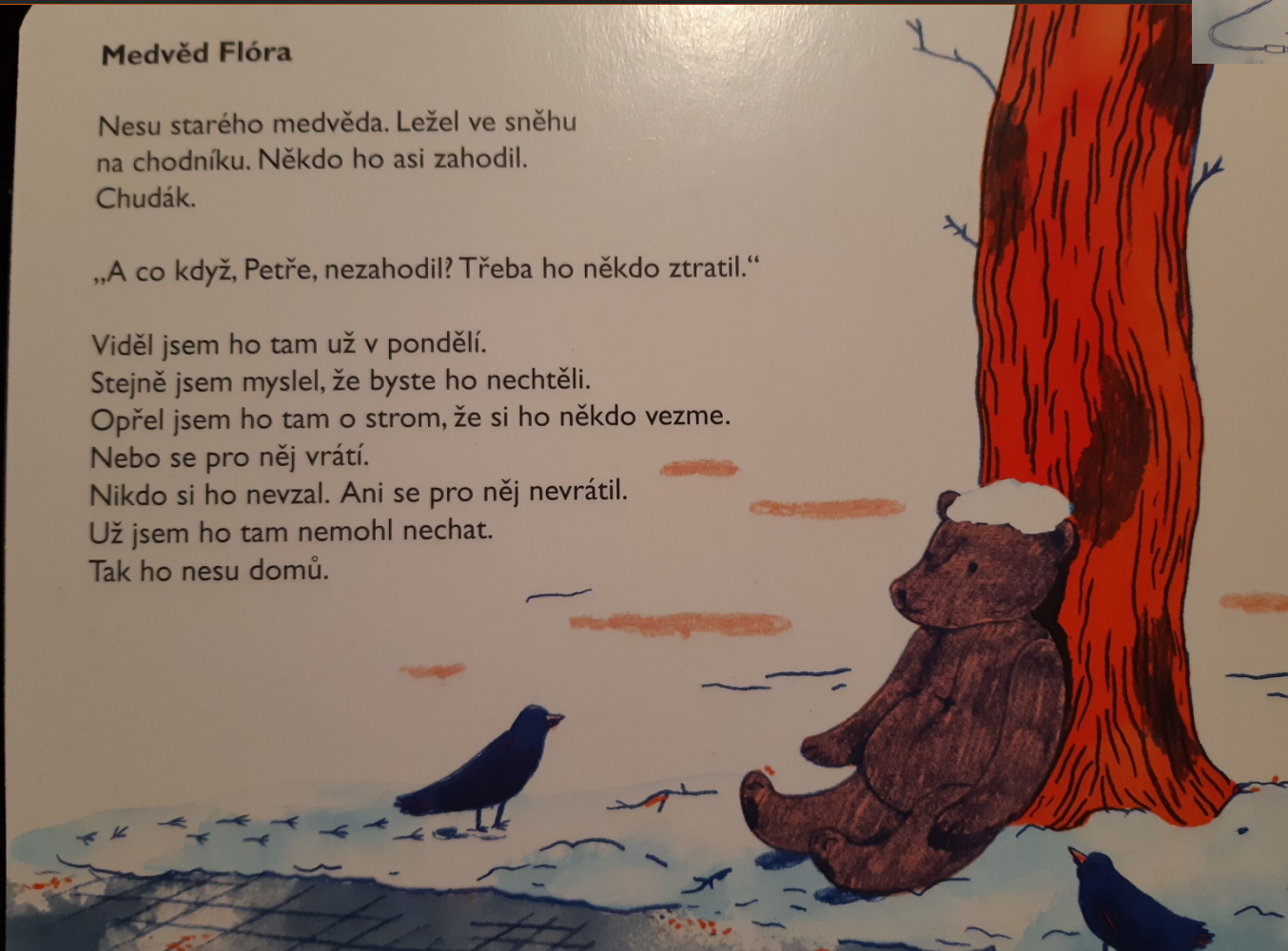

Medvěd Flóra

Nesu starého medvěda. Ležel ve sněhu
na chodníku. Někdo ho asi zahodil.
Chudák.

„A co když, Petře, nezahodil? Třeba ho někdo ztratil.“

Viděl jsem ho tam už v pondělí.
Stejně jsem myslel, že byste ho nechtěli.
Opřel jsem ho tam o strom, že si ho někdo vezme.
Nebo se pro něj vrátí.
Nikdo si ho nevzal. Ani se pro něj nevrátil.
Už jsem ho tam nemohl nechat.
Tak ho nesu domů.

Daisy Mrázková (Můj medvěd Flóra)

Viděl jsem ho tam už v pondělí.
Myslel jsem, že byste ho nechtěli.
Opřel jsem ho tam o strom, že si ho
někdo vezme.

Intertextovost v uměleckém díle Tereza Říčanová - Obrazy světa

- Úkol: Najděte na obraze Terezy Říčanové „Tvorové a věci“, na které příběhy (pohádky, legendy, báje, pověsti apod.) autorka na obraze odkazuje

ŘÍČANOVÁ, Tereza. *Obrazy světa*. Praha: Baobab (ve společnosti Baobab&GplusG, s.r.o.), 2016.
obraz „Tvorové a věci“

ŘÍČANOVÁ, Tereza. *Obrazy světa*. Praha: Baobab (ve společnosti Baobab&GplusG, s.r.o.), 2016. Obraz „Vzduch“

Jednota   Lubančák   Příběhová — 3. dílko a papír vyřezávané roztoky   Pátek   Kolem   Effektivní vět   Pátek   Katedrála   Letající motýlek   Cirkus — soběvůle, soběvůle, soběvůle, soběvůle a soběvůle   Dřvo   Jemná a jemná

Citovaná literatura

- Bryman, A. (1999). *The Disneyization of Society*.
- Harapátová, L. (Pohádka - její literární a filmové zpracování. Diplomová práce.
- Helus, Z. (2004). *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál.
- Fichnová, K, a Szobiová, E. (2007). *Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí*. Praha: Portál.
- Lepilová, K. (2014). *Cesty ke čtenářství*. Brno: Edika.
- Krashen, S. (1993). *The power of reading*. Englewood, CO: Libraries Unlimited.
- Lyon, D. (2002). *Jesus in Disneyland: Religion in Postmodern Times*.
- Sedláček, O. (2009). *Reklama-Triky, které vás dostanou*. Praha: Vinland.
- Vajnerová, L. (2009). *Portál: Reklamní slogany jsou dětem bližší než Ladovy říkanky*. Dostupné z: <http://www.portal.cz/casopisy/pd/ukazky/reklamni-slogany-jsou-detem-blizsi-nez-ladovy-rikanky/28447/>
- VALENTA, Petr, Zdeněk BROM a Irena KELLEROVÁ. *Mediální činnosti v předškolním a mladším školním věku*. Praha: Raabe, [2016].
- Wolfová, M. (2020). *Čtenáři, vrat' se*. Brno: Host.

Reflexe dnešní hodiny: Mentimeter

- 1. Můj AHA moment ...
  - 2. Bez čeho bych se obešel/obešla
  - 3. „Hastag“ pro dnešní lekci #
-
- <https://www.menti.com/d7s3qm6qag>
  - Menti.com
    - Kód 46 43 64 2

